

opinionis oppositæ nequit possessionem fructuum inchoare, ut recte aiunt Less. Soto Salm. Concina Tournely Bon. et alii communiter (1), juxta dicta *Tr.* 10. n. 8. 5. Excusat dispensatio Pontificis; et etiam proprii Episcopi (ad breve tamen tempus), si adsit causa: puta si dubite turde morali impotentia (2).

§. III. De censuris in genere.

(In hoc paragrapho ponuntur tantum definitiones, divisiones, et principia, relictis quæstionibus, aliisque notitiis, quæ habentur *Tr.* 19. ubi fuse egimus de censuris).

77. Quæritur 1. quid et quotuplex est censura? *Censura est pœna spiritualis et medicinalis, per quam delinquenti et contumaci per ecclesiasticam potestatem auferitur usus quorundam spiritualium bonorum.*

78. Dividitur censura 1. in excommunicationem, suspensionem, et interdictum. 2. In eam quæ est a jure, nempe quæ fertur per legem generalem et permanentem, et eam quæ est ab homine, quæ scilicet fertur a Prælo per particularem sententiam. 3. In eam quæ dicitur lata sententiæ, quæque incurritur ipso facto; et ferendæ sententiæ, quæ non incurritur nisi post sententiam, prout sunt censuræ latæ verbis futuri temporis: vide in *cit.* *Tr.* 19. n. 2.

79. Quæritur 2. quis potest ferre censuras? Possunt omnes Superiores ecclesiastici habentes jurisdictionem in foro externo, vel ordinariam, prout Pontifex Concilia, Episcopi, et ipsorum Vicarii, item Vicarii capitulares et Capitula religionum, eorumque Prælati; vel delegatam, ut sunt illi, quibus ab habente ordinariam facultas committitur; vide *Tr.* 19. n. 3. Quæritur 3. quid requiratur, ut quisquis possit ligari censuris? Requiritur 1. ut sit homo. 2. Ut sit baptizatus. 3. Ut sit rationis compos. 4. Ut sit persona determi-

(1) *Ibid.* et 458. et vide lib. 3. n. 761. quær. 2.— (2) Lib. 4. n. 459.

nata. 5. Ut sit subditus. Quoad peregrinos vero vide *ibid.* n. 6. Quæritur 4. quid requiratur ad incurrendam gravem censuram, puta excommunicationem majorem, vel suspensionem totalem, aut ad longum tempus? Requiritur 1. peccatum grave, et ut materia sit etiam per se gravis, aut saltem valde conducens ad finem intentum; at in dubio Superioris præceptum certe ligat. 2. Actus externus. 3. Actus consummatus. 4. Contumacia, ita ut delinquens sciat crimen, non solum veitum esse jure divino, sed etiam ecclesiastico. Vide autem illationes quæ ex his inferuntur *cit.* *Tr.* 19. n. 7. Quæritur 5. quis possit a censuris absolvi? A censura lata per sententiam particularem ordinariæ tantum potest absolvi, qui eam tulit, vel ejus Superior, aut successor, aut delegatus. Ab illa autem quæ lata est a jure, vel ab homine per sententiam generalem (modo non sit reservata) potest absolvi quivis confessarius; vide *ibid.* n. 11.

80. Hic autem notandum 1. quod Episcopi ex *cap.* 6. *Liceat sess.* 24. in *Trid.* possunt dispensare in omnibus irregularitatibus, et suspensionibus ex delicto occulto; exceptis iis quæ oriuntur ex homicidio voluntario, et aliis deductis ad forum contentiosum. Item possunt absolvi a quibuscumque casibus occultis, etiam Sedi apostolicæ reservatis, quoscumque sibi subditos in diocesi sua per seipsum, aut Vicarium ad id specialiter deputandum. De hoc vide *Tr.* 20. n. 29. et seq. Hanc autem facultatem potest Episcopus etiam generaliter aliis delegare; *ibid.* n. 34. Notandum 2. quod prædicta facultas verius sublata est Episcopis respectu ad hæresim, et alios casus reservatos in Bulla *Cœnæ*; *ibid.* n. 38. Si tamen quis sit impeditus adire Romam, bene potest absolvi ab Episcopo: absolute quidem, si impedimentum est perpetuum: sub juramento vero adeundi Romam, si est tempo-

rae, exceptis semper mulieribus et pueris; vide *ibid.* n. 40. ad 45. Insuper hic obiter notandum 3. quod excommunicatio papalis in violentes immunitatem ecclesiasticam, a qua absolvenda Clemens VIII. etiam Regularibus facultatem abstulit, prout diximus in *Tr.* 20. n. 99., illa tantum incurritur ab iis, qui violenter et injuste extrahunt ab ecclesia confugientes ad eam; Clemens enim in suo Decreto nullam aliam excommunicationem Regularibus vetavit absolvi respectu ad violentes immunitatem, quam illam quæ declarata fuit a Gregorio XIV. qui in Bulla 7. declaravit violentes immunitatem, per extractionem confugientis ad ecclesiam, incurri ipso facto eandem excommunicationem papalem, quæ prius fulminata fuit in violentes libertatem ecclesiasticam a Paulo II. in *Extrav. Elsi Dominici, de Penit. et Rem.* et a Sixto IV. in alia *Extrav. Elsi Dominici, eod. tit.* Qui Pontifices hujusmodi excommunicationem ita sibi reservarunt, ut in generali concessione absolvi a casibus pontificiis, hæc non comprehenderetur. Nec obstat textus in *cap. Cum pro tua Sent. exc.* ubi, cum aliquis in claustrum ejusdem monasterii quemdam clericum verberasset, dicitur in textu illum duplicem incurrisse excommunicationem, unam quia percussit clericum, alteram quia læsit immunitatem. Nam communiter notant dd. cum Fagnan. in *cit. cap. n. 10.* excommunicationem illam ob læsionem immunitatis impositam fuisse non a jure, sed ab ipso Episcopo: ita Abbas Cardinal. Ancharam. cum Innoc. qui verbo, *duplicem*, sic adnotavit: *Duplicem, id est ob injectionem manuum ipso jure, et violationem claustrum ab ipso (Episcopo) latam.* Hinc Fagnan. cum aliis in *cap. inter alia de Immun. eccl. n. 102.* ut certum habet nullam adesse excommunicationem latæ sententiæ Papæ reservatam contra percutientes, vel furantes in ecclesia.

§. IV. De censuris in specie.

Et I. De excommunicatione.

81. *Excommunicatio est censura, per quam privatur homo communicatione ecclesiastica.* Est duplex; minor, quæ privat tantum usu passivo, seu receptione Sacramentorum; vide *Tr.* 19. n. 27., et major quæ privat etiam activo et omni communicatione, ut infra mox dicemus *num.* 83.

82. Excommunicatus potest esse vel toleratus, vel vitandus. *Toleratus* est quem fideles non tenentur vitare, ex *Constit. Ad evitandum*, Concilii Constantiensis, nec etiam in Divinis ut probabilius aiunt dd. vide *Tr. cit.* n. 15. Et idem dicitur de suspensis et interdictis toleratis. *Vitandus* est, quem fideles tenentur vitare. Et dupliciter quis potest esse vitandus, vel quia est nominatim excommunicatus et denunciatus: vel quia est publicus percussor clerici, vel Monachi; ita tamen, ut factum nulla possit tergiversatione celari, nec aliquo suffragio excusari, ut dicitur in *can. Si quis suadente, 17. qu. 4.* Vide *cit. Tr.* 19. n. 16. Hæc autem excommunicatio, si percussio est enormis, vel gravis, et publica, tantum a Papa absolvitur, nisi percussor sit mulier, aut impubes; hi enim possunt absolvi ab Episcopo, qui potest etiam absolvi a percussione levi adhuc publica: et adhuc a gravi, vel enormi, si sit occulta; vide *Tr.* 20. n. 46. ad 48.

83. Excommunicatus igitur excommunicatione majori (est si toleratus) privatur 1. suffragiis Ecclesiæ; 2. Beneficiis, ita ut collatio beneficii ipsi facta sit omnino nulla. 3. Suseptione et administratione Sacramentorum ac omni usu divinarum officiorum. 4. Omni communicatione spirituali et civili cum fidelibus. Ex alia parte peccant fideles, si communicant cum excommunicato vitando, sive in Divinis, nempe si cum eo Missam audiant, officium recitent, sive in civilibus, scilicet si illum alloquantur, cum eo habitent, societatem ineant, eum saluent, scribant

ei; quæ omnia comprehenduntur illo versu: *Os, orare, vale, communicatio, mensa negatur*. Hi autem communicantes in tribus casibus peccant graviter. 1. Si communicent in Divinis. 2. Si in contemptum Ecclesiæ. 3. Si in crimine criminoso, id est si communicant in eodem crimine (puta concubinato) ob quod ille est excommunicatus, et in hoc tertio casu incurrunt etiam excommunicationem majorem; in aliis vero (regulariter loquendo) peccant tantum venialiter, et ligantur sola excommunicatione minori; a qua culpa et excommunicatione excusat necessitas, utilitas, lex conjugii, subjectio et ignorantia, quæ alio versu continentur: *Utile, lex, humile, res ignorata, necesse*. Vide de his *Tr. 19. Punct. 2. a. n. 23. ad 27. Dixi, regulariter loquendo*, nam esto sit probabile quæcumque communicationem civilem cum vitando esse tantum venialem, probabilius tamen est esse mortalem, si sit frequens, cum proposito frequenter cum eo communicandi; vide *ibid. n. 22.*

II. De suspensione.

84. *Suspensio est censura, qua clericus functiones aliquas ecclesiasticas exercere prohibetur*. Multipliciter autem dividitur suspensio. 1. Alia est a jure, alia ab homine. 2. Alia fertur ad certum tempus, quo elapso expirat: alia fertur absolute, quæ manet donec per absolutionem auferatur. 3. Alia est ab officio, nempe Ordinis, vel jurisdictionis; alia a beneficio; et alia ab utroque, tam ab officio, quam a beneficio, vide quaestiones super hac censura *tr. 19. ex n. 64. ad. 67.*

III. De depositione.

85. *Depositiō est quæ privat simpliciter omni usu officiorum et beneficiorum*. Depositiō autem alia est *realis*, quæ dicitur etiam degradatiō. Alia *verbalis*, quæ absolute dicitur depositio. Prima fit cum solemnitate, et privat privilegio tam fori, quam

Canonis absque spe restitutionis. Secunda vero fit sine solemnitate, et utroque privilegio retento; vide *tr. 19. n. 67.*

IV. De interdicto.

86. *Interdictum est censura ecclesiastica prohibens usum tam divinarum officiorum, quam aliquorum Sacramentorum, et etiam ecclesiasticæ sepulture usum, quatenus talis est*. Dicitur quatenus talis est, quia excommunicatio etiam privat eodem usu, sed quatenus est communicatio cum fidelibus; suspensio autem non impedit proprie usum, sed exercitium potestatis ecclesiasticæ. Interdictum aliud est *locale*, quod immediate afficit locum; aliud *personale* immediate afficiens personas. Potest esse etiam mixtum, quod afficit immediate tam locum, quam incolas. Vide alia *tr. 19. n. 68.* Adest etiam *cessatio a Divinis*, quæ definitur: *Prohibitio clericis facta, ut abstineant ab officiiis divinis, et ab ecclesiasticæ sepultura*. Hæc non est censura, nec imponitur per modum medicinæ, sed tantum in signum mæstitiæ, ob aliquam gravissimam injuriam Deo vel ecclesiæ irrogatam. Ipsa imponi potest, a quibus imponuntur censuræ.

V. De irregularitate.

87. *Irregularitas est impedimentum canonicum, Ordinum sacrorum susceptionem, et susceptorum usum impediens*. Dicitur est impedimentum, non censura; quia sic vult communior et probabilior sententiā; vide *tr. 19. n. 73.* Notandum hic 1. quod irregularitas non incurritur, nisi in jure sit expressa, ex *cap. Is qui, de Sent. excom.* Unde in dubio non incurritur, nisi dubium sit circa homicidium factum; in dubio enim, an quis ad illud concurrerit vel ne, habetur ut irregularis; *ibid. n. 79. et 80.* Notandum 2. quod ad incurrandam irregularitatem ex delicto requiritur saltem scientia legis ecclesiasticæ prohibentis. An autem etiam scientia

pœnæ? Probabiliter adhuc affirmant Nav. Silvest Sanch Castrop. Ronc. etc. Vide *ibid. n. 83. et 84.* Irregularitas tollitur 1. per cessationem causæ, si sit ex defectu ætatis, ignorantia aut paupertatis, vel infamiae facti, quæ tollitur etiam per mutationem loci, aut per emendationem; nam alias, si est juris, scilicet per sententiam requiritur dispensatio. 2. Per Baptismum (si sit ex delicto). 3. Per dispensationem. 4. Per professionem religiosam; vide *ib. num. 85. ad 87.*

88. Irregularitas alia est ex delicto, alia ex defectu. Irregularitates ex delicto sunt sex: 1. ob Baptismum serio et scienter iteratum, et tunc fit irregularis tam baptizans, quam baptizatus; vide *tr. 19. n. 88.* 2. Ob violationem censuræ, nempe si quis ea innotatus scienter exercet actum Ordinis solemniter; *n. 89.* 3. Ob peccatum, quo clericus scienter et serio actum Ordinis sacri, quem non habet, solemniter exercet; *n. 90.* 4. Ob aliquas furtivas susceptiones Ordinum, id est 1. si quis accipit Ordinem sine approbatione Episcopi, ex *cap. 1. de Eo, qui furt., etc.* 2. Si absque dispensatione ejusdem suscipit eadem die plures Ordines, quorum unus est sacer, ex *cap. 2. et 3. eod. tit.* 3. Qui post matrimonium contractum ante consummationem accipit Ordinem sacrum, uxore renitente, ex *Extr. Antiquæ de Voto*. Vide *cit. tr. 19. n. 91.* Diximus autem ob aliquas, nam aliæ furtivæ Ordinum susceptiones (enumeratæ in hac *app. n. 46.*) inducunt tantum suspensionem (Papæ quidem reservatam, si est publica), sed non irregularitatem. Et idem probabiliter dicendum de eo qui censura irretitus sacrum accipit Ordinem, scilicet quod non fiat irregularis, nisi in ipsa ordinatione Ordinem ultro exerceat, juxta dicenda hic *n. 91. 5.* Ob enormia crimina, si sint publica et notoria facta, vel jure, habeantque a jure annexam infamiam, ut sunt adul-

teriam, incestus, sodomia, perjurium in judicio, hæresis, simonia, rapina, lenocinium, exercitium usurarum, raptus mulierum, et similia. Hæc tamen irregularitas, si est facti, tollitur per emendationem, si juris per dispensationem; vide *tr. 19. n. 92. 6.* Ex injusta mutilatione; et tanto magis ex homicidio voluntario ex *c. Si quis, i. de Homic., et ex Clement. unic. eod. tit.* Hæcque irregularitas extenditur etiam ad mandantes, consulentes, aut aliter concurrentes, ex *c. Si quis viduam, Dist. 50.* Vide alia super hoc puncto *tr. 19. n. 94. et seq.*

89. Irregularitates autem ex defectu sunt octo. 1. Ex defectu animæ, ex quo irregulares sunt 1. amentes, phrenetici, et epileptici. 2. Illiterati, juxta dicta hujus append. *n. 35.* 3. Neophyti seu recenter conversi. 2. Ex defectu corporis, nempe si quis habet vitium, quod vel impedit congruum exercitium Ordinis, vel notabilem affert indecentiam. Ex primo capite *impedimenti* sunt irregulares cæci, surdi, muti, carentes manu, aut digitis omnibus, aut pollice, vel indice. Ex secundo autem capite *deformitatis*, sunt irregulares leprosi, carentes nasu, et aliter monstruosi, puta habentes gibbam valde enormem; vide *tr. 19. n. 1. 6. ad 125.* 3. Ex defectu natalium, ex quo sunt irregulares omnes illegitimi, qui tamen legitimantur, vel per subsequens matrimonium, vel per professionem religiosam, vel per dispensationem Pontificis; vide *ibid. n. 126. ad 129.* 4. Ex defectu ætatis, de quo vide dicta hujus append. *n. 42. et 44.* 5. Ex defectu Sacramenti, nempe ex bigamia: dicitur *Sacramenti*, eo quod duas ducens uxores nequit apte significare unionem Christi cum Ecclesia, quæ fuit unica ejus sponsa. Bigamia autem triplex est, quæ impedit a susceptione Ordinum, scilicet 1. Vera, quando quis cum duabus successive verum contraxit matrimonium. 2. Interpretativa, quando

quis sola fictione juris censetur duas habuisse uxores, de quo vide *cit. tr. 19. n. 131. et seq. 3. Similitudinaria* quæ contrahitur ex attentione matrimonii (quamvis invalidi) cum corrupta, vel eam virgine, post votum solemnem emissum in religione, vel post susceptionem sacri Ordinis; vide *ibid. n. 138. 6. Ex defectu infamiae*; de qua vide dicta hujus append. *n. 88. ad 5. nam irregularitates ex defectu et ex delicto ob infamiam in idem non coincidunt. 7. Ex defectu libertatis*: unde sunt irregulares 1. omnes servi, proprie dicti. 2. conjugati. 3. Curiales obligati curiæ propter juramentum, aut stipendium. 4. Milites, saltem quamdiu juramento tenentur: vide *tr. 19. n. 140. ad 144. 8. Ex defectu lenitatis*, scilicet ex licita mutilatione membri, quæ fit a chirurgis cum incisione, vel adustione, vel ex licito homicidio in bello justo offensivo, aut in judicio per cooperationem activam, efficacem, proximam, et ad occasionem ordinatum; vide *ib. n. 144. ad 147.*

Sectio II. De diaconatu.

90. Quid diaconatus et quæ ipsius materia et forma?

91. Officia diaconi. Censura ligatus, etc. de penitentia imposita ab Episcopo, an implenda sub gravi

90. Diaconatus est Ordo, quo confertur potestas immediate assistendi sacerdoti in Missa, porrigendo ei patenam cum hostia, et calicem cum vino: item legendi Evangelium, et prædicandi. Sententia nobis probabilior (juxta dicta hujus append. *n. 29.*) habet unicam diaconatus materiam esse manuum Episcopi impositionem, unicamque formam esse verba Episcopi: *Accipe Spiritum sanctum ad robur, etc.* Sed quia altera sententia etiam est probabilis, ideo tenenda, nempe quod porrectio instrumentorum etiam sit materia integralis partialis; ac propterea dicendum quod materia diaconatus est duplex, scilicet impositio manus dexteræ

Episcopi, cum forma: *Accipe Spiritum sanctum, etc.*, et traditio libri Evangeliorum cum forma: *Accipe potestatem legendi Evangelium, etc.* Ambo autem sunt materiæ et formæ partiales unum Ordinem constituentes. Valeret etiam traditio Bibliorum, quia ibi jam continentur Evangelia. Sed dices: ab initio quomodo ordinabantur diaconi, quando deerat liber Evangeliorum? Respondetur Christum Dominum reliquisse Ecclesiæ potestatem determinandi in specie materias et formas Sacramentorum, quorum ipse non determinavit. Et juxta hanc sententiam character imprimitur in ipsa libri traditione, ut dicit d. Thomas, sive in prolatione secundæ formæ (1), ita juxta hanc sententiam; sed vide dicta *tr. 17. n. 14. ad 16.*

91. Officia diaconi (præter dicta) sunt, 1. solemniter baptizare; sed non nisi de licentia parochi, et in gravi necessitate: alias diaconus, qui baptizat solemniter sine commissione, etiam in necessitate, irregularitatem incurrit. 2. Ministrare Eucharistiam; sed pariter id non licet, nisi fiat ex commissione parochi, et in necessitate gravi, nempe si populus sit communicaturus, et desit sacerdos (2); alias si ministrat sine commissione, etiam fit irregularis (3). 3. Deferre pyxidem aut ostensorium cum Eucharistia. 4. Prædicare, et lavare corporalia in defectu subdiaconi. Diaconus autem censura ligatus irregularitatem incurrit, si ministrat, juxta dicta *n. 88. ad 2.* Qui vero irretitus censura diaconatum suscipit, non fit irregularis, nisi in Missa ordinationis ultro Ordinem susceptum exercent (4). Quæritur an obliget penitentia imposita diaconis et subdiaconis ab Episcopo recitandi Nocturnum diei currentis, et sacerdotibus tres Missas celebrandi? Alii affirmant; sed probabiliter alii

(1) Lib. 6 n. 748. — (2) N. 237. quær. 1. — (3) N. 234. — (4) N. 799. dub. 3. v. utrum.

(ut Soto, Valentia, Castr. Pelliz. Gobat. etc.) dicunt dicendas tantum de decentia, non autem de obligatione, saltem non gravi, cum de ea non constet (1).

Sectio III. De presbyteratu.

92. et 93. §. I. Quid presbyteratus? et quæ materia et forma?

94. De defectibus supplendis.

95. §. II. De Sacrificio Missæ. Quid sacrificium, et quotuplex?

96. Quid Missa.

97. §. I. Quæ requirantur ad Missam? De materia Missæ, et hic de pane.

98. De vino.

99. De presentia materiæ.

100. De forma.

101. Qu. II. Quomodo Christus sit præsens?

102. III. Effectus Missæ.

103. Pro quibus offerri possit?

104. Qu. IV. Quotuplex fructus?

105. An Missa sit infiniti valoris?

106. Qu. V. de stipendio licito.

107. Dilatio Missæ.

108. Retentio partis elemosynæ.

109. An parochus, etc.

110. Applicatio.

111. Qu. VI. Obligatio celebrandi.

112. Qu. VII. An omnes Rubricæ sint præceptivæ.

113. Qu. VIII. Quando Missa possit dici? An ante Matutinum? et an in die Cænæ Domini, et Sabbati sancti?

114. Qu. IX. Ubi Missa dicenda.

115. De pollutione ecclesiæ.

116. Qu. X. Quæ requirantur ad celebrandum? I. Altare.

117. II. Calix et patena.

118. III. Vestes.

119. IV. Corporale.

120. V. Palla.

121. VI. Missale.

122. VII. Crux cum Crucifixo.

123. Neopresbyteri an consecrent, etc.

124. An tres Missæ injunctæ, etc.

125. Missa dicenda alte, breviter, etc. (de celebrantibus nimia celeritate locuti sumus tract. 45. a n. 84.)

126. De Missis votivis.

127. Quando pluries in die, etc.

128. Sidum celebratur, polluitur ecclesiæ, vel accedat excommunicatus.

129. §. III. De potestate sacerdotali.

Sacerdos simplex tantum Eucha-

(1) N. 820

ristiam potest conficere, et ministrare, et penitentiam in necessitate.

130. Scitu necessaria cuilibet sacerdoti circa ministrandam penitentiam in necessitate.

131. et 132. §. IV. De manere docendi, et prædicandi.

§. I. De ordine presbyteratus.

92. Presbyteratus est Ordo, quo confertur potestas consecrandi Corpus et Sanguinem Jesu Christi, et absolvendi fideles a peccatis. Ordo autem sacerdotii institutus fuit a Christo in cœna, cum dixit: *Hoc facite in meam commemorationem.* Et post resurrectionem, quando dixit: *Quorum remiseritis peccata, remittantur eis.* Quænam est materia presbyteratus? Juxta nostram probabilior sententiam (ut diximus hic *n. 29. et tr. 17. n. 16.*) est unica, nempe secunda impositio manuum Episcopi una cum presbyteris. Sed probabilis est etiam sententia quod sit duplex nempe traditio calicis cum vino, superposita patena cum hostia, cujus forma est: *Accipe potestatem offerendi Sacrificium, etc.* Et tertia impositio manuum, cujus forma: *Accipe Spiritum sanctum, quorum remiseris peccata, etc.* Et hæc sententia, cum sit probabilis, omnino in praxi tenenda est (2); vide dicta *tr. 17. n. 16.*

93. Hinc dicimus 1. quod in ordinatione sacerdotum unacum calice et patena, tradenda est utraque species, nempe panis et vini; aliter non daretur directa potestas a. integrum Sacrificium; et eodem tempore debet tradi, cum potestas sacerdotalis ad sacrificandum sit indivisibilis; ita probabilior sententia, quæ omnino tenenda est (3). Item debet tradi ab eodem ordinante et celebrante, ut dictum est hic *n. 53. in fin.* Dicimus 2. quod non sufficit tangere tantum calicem, et non patenam, cum probabilis sit sententia utrumque esse tangendum (4). Dicimus 3. quod li-

(2) Vide l. 6. n. 749. — (3) N. 750. — (4) N. 753.

cet ex communi sententia valide ordinatus sit, qui tantum hostiam, et non patenam tetigit: quia hostia et vinum sunt materia substantialis; et calix ac patena tantum ob decentiam adhibentur; attamen consultum est, ut talis ordinatio repetatur, cum quatuor dd. de ea dubitent, et in Pontificali (ubi fit sermo de materia) dicitur: *Et cuppam calicis, et patenam simul tangant* (1): et idem videtur dicendum de eo qui tangit tantum patenam, et calicem, et non hostiam (2).

94. Quæritur, quando defectus suppleri debeant in ordinatione presbyteratus? Si defectus est circa essentialia, nempe circa materiam vel formam, omnino ordinatio repetenda est; et quidem tota, si defectus, sive ejus dubium vertitur quoad traditionem primæ potestatis super Corpus Christi reale; si vero quoad secundam circa corpus mysticum, tantum secunda repeti debet. Si autem defectus est circa accidentalia, tunc si est de re levi, puta si ordinatus non dixerit canonem, talis cæremonia (aut similis) non oportet repeti; si autem in re gravi, quia si defuerit unctio in manuum, vel si Neopresbyter non protulerit verba consecrationis cum Episcopo, tunc defectus quamprimum supplendus est, et ab eodem Episcopo (si fieri potest); alias graviter peccaret ordinatus id negligendo, aut in Ordine ministrando (3). Quoniam autem tempore præfati defectus suppleri debeant? Respondetur quod si sint circa accidentalia, probabiliter quovis tempore suppleri possunt; si vero circa essentialia, idem dicunt Salmanticenses cum aliis: sed ex probabiliori et communiori sententia suppleri sunt temporibus statutis ordinationum, ut colligitur ex c. Presbyter, de Sacr. non iter., nisi agatur de solo dubio validitatis ordinationis, ut probabiliter plures dd. opinantur (4).

(1) N. 751. — (2) L. 6. n. 752. — (3) N. 753. — (4) N. 759.

§. II. De Sacrificio Missæ.

95. Sacrificium (loquendo in genere) sic definitur: *Est oblatio rei sensibilis facta Deo per immolationem in signum ejus supremi domini.* Quadruplex autem potest esse Sacrificium: *latreuticum*, ad Deum colendum: *eucharisticum*, ad gratias agendas: *impetratorium*, ad beneficia impetranda: *propitiatorium*, ad veniam obtinendam.

96. Missa vero definitur sic: *Est Corporis et Sanguinis Domini Jesu Christi consecratio et oblatio.* Et est verum Sacrificium, omnium aliorum rationem complectens; eademque est hostia, quæ in cruce oblata fuit, *sola offerendi ratione diversa*, ut docet Trid. sess. 22. cap. 2. Essentiam Sacrificii alii dicunt consistere in consecratione, alii in oblatione, alii in sumptione, alii demum probabilius in consecratione simul et sumptione, ut Bellarm. Soto Bonac. Tournely (5). Ad essentiam autem Sacrificii probabilius requiritur consecratio utriusque speciei, nempe panis et vini, aliter non satis exprimeretur commemoratio Sacrificii cruenti Crucis (6).

97. Quæritur 1. quæ requirantur ad Missam perficiendam? Tria sunt necessaria: *intentio, materia et forma.* Requiritur *intentio* consecrandi, sive conficiendi sacramentum, saltem virtualis, scilicet quæ perseveret ex intentione actuali prius habita: quam certe habet qui paratur et accedit ad celebrandum, juxta dicta hic n. 9. Plura nunc sunt notanda de materia et forma Missæ. *Materia* est ipse Christus Dominus, realiter existens sub speciebus panis et vini. Panis consecrandus debet esse usualis et communis, ex farina triticea, et aqua naturali (saltem pro majori parte) confectus, igneque coctus per modum panis, et non cum alia materia ex æquo vel quasi permixtus (ut ait d. Thomas), ac non corruptus, aut corruptioni proximus: alias non

(5) N. 305. — (6) N. 306.

est materia apta. Ut autem sit materia licita, in Ecclesia Latina panis debet esse azymus, in Græca fermentatus (1). Hic autem notandum 1. quod si Græcus transit per loca Latinorum (et sic Latinus per Græciam), ubi non sit ecclesia, in qua ritus Græcus servetur, potest pro suo arbitrio in azymo et in fermentato celebrare; ita communiter dd. (2). Notandum 2. quod consecrare hostiam fractam, vel maculatam non licet; sed non est mortale, nisi fractura vel macula esset valde enormis; ut dicunt Quarti Pasqual.; et La-Croix addit cum Gobat, quod si fractura deprehendatur post oblationem, talis hostia licite consecrabitur, secluso scandalo populi (3). Notandum 3. quod hostia debet esse figura orbicularis, et major pro sacerdote; si vero major desit, ut dicunt Roncag. Quarti Elbel Gobat et Tamb., probabiliter potest sacerdos, etiam causa devotionis, consecrare minorem, modo (advertunt) absit populi scandalum; sed addunt quod hoc scandalum facile præcaveri potest, monendo populum de defectu hostiæ majoris (4).

98. Vinum autem debet esse ex uvis expressum, cui ex gravi præcepto Ecclesiæ modica aqua est in calice admiscenda (ad significandam unionem fidelium cum Christo), quæ saltem non excedat tertiam vini partem; quamvis hanc opinionem aliqui dd. non admittant, nisi vinum sit generosum. Sufficit vero admiscere unam aquæ guttam (5). Non est materia apta vinum ex agresta, nec acetum nec vappa (id est vinum cuius vis evanuerit), nec lora (vulgo *Acquata*). Vinum autem cum alio liquore etsi modico mixtum, vel mustum de uvis tunc expressum, est quidem materia apta ad Sacramentum, sed graviter illicita, ut dicitur in Rubrica; ubi idem docetur de vino, quod *cæperit acescere, vel corrumpi*,

(1) N. 198. ad 205. — (2) N. 203. — (3) L. 6. n. 204. — (4) N. 205. — (5) N. 208. et 210.

vel fuerit aliquantum acre. Dicunt tamen La-Croix Gobat. et Sporer (6), quod deficiente alio vino, licet uti vino tantum parum accescente: ait enim Card. Lambertinus (*Notif.* 77. n. 2.) quod præfata Rubrica deducta est ex doctrina s. Thomæ 3. p. q. 74. a. 5. ad 2. qui docet non posse quidem Sacramentum confici de aceto, *posse tamen de vino accescenti, quod est in via ad corruptum. Nihil peccet conficiens.* Unde Rubrica non videtur accipienda cum tanto rigore, ut comprehendat omnes etiam primos gradus acrimoniæ, sed tantum illos qui tam proxime incipiunt constituere vinum macescens, vulgo dictum: *vino colla punta*, sive *andato allo spunto*. Nec licet consecrare in vino congelato, nisi liquefiat dum consecratur (7). Quod autem vinum congelatum sit materia apta, nequit dubitari, dum dicitur in Rubrica (*de Defectu §. in hyeme*): *Si in hyeme Sanguis congelatur in calice, involvatur calicis pannis calefactis, etc. donec liquefiat.* Ergo per congelationem non corrumpuntur species vini, alias desineret esse ibi Sanguis Christi (8). Quid si celebrans in sumptione adverteret vinum esse corruptum? Alii dicunt sufficere, ut sola fiat consecratio vini. Sed melius est juxta Rubricam (nisi adsit scandalum) iterum vinum et novam hostiam consecrare, incipiendo a verbis: *Qui pridie, etc.* vide dicta Tr. 15. n. 54. Et in dubio an fuerit materia apta, etiam est repetenda consecratio vini sub conditione, ut verius aiunt Croix Pasqual. et Aversa (contra Tamb. et Spor.) quia possidet obligatio faciendi Sacramentum integrum (9).

99. Insuper ad validam consecrationem requiritur ut materia 1. sit sensibiliter (saltem moraliter) præsens; unde invalide consecratur materia tam valde modica, ut nequeat sensu percipi, aut valde remota, vel

(6) N. 206. et 207. quær. 4. — (7) Cit. n. 207. quær. 2. — (8) Ibid. — (9) N. 206. v. quoad.

posita post tergum, aut parietem. Dicitur vero *saltem moraliter*, quia bene consecrat cæcus, vel existens in tenebris, si aliunde certus sit moraliter de præsentia materiæ (1). Requiritur 2. ut sit certa et determinata; saltem aliquo modo certo; tunc autem jam consecratur ex intentione virtuali; licet de ea sacerdos consecrando obliviscatur (2). Si autem ciborium tempore consecrationis remanserit extra altare, probabilius est ipsum rursus esse sub conditione consecrandum, ut docet Card. Lambertinus (3), tunc enim dubium est an sit facta consecratio (4). Quoad guttas autem vini separatas, sed intra calicem existentes, ait La-Croix (5), expedire, ut sacerdos intendat ea consecrare, ne quid sit in calice non consecratum. Sed melius mihi videtur, id intendere de guttis proximis fundo, non vero de remotis (6). Si afferantur hostiæ parvæ paulo post oblationem, licite consecrantur, mentaliter oblatione suppleta; Gavanti. Tanner. Possev. Aversa etc. Id probabiliter fieri potest etiam post canonem inceptum, ut aiunt Gobati Quarti Burghab. Possev. Diana Tamb. et Card. Lambertin. (7) saltem si aliter plures Communionem carerent; aut etiam (censeo) si communicaturus non posset expectare, vel si persona gravis aut nobilis Communionem petat, dum propter huiusmodi causas permittunt s. Anton. Silv. Bon. Sa Barb. March. Possev. Gob. Dicastil. etc. dari posse etiam partem Hostiæ magnæ, vel dividi Hostias minores in plures particulas (8).

100. Forma autem Eucharistiæ sunt verba, quæ proferuntur in consecratione panis et vini. An autem in consecratione vini sola verba, *Hic*

(1) N. 211. ad 213. — (2) N. 214. ad 215. — (3) De Sac. Miss. lib. 3. c. 48. n. 6. — (4) L. 6. n. 217. — (5) Lib. 6. p. 4. n. 449. — (6) Vide opus nostrum l. 6. n. 215. v. quær. — (7) Lamb. de Sac. Mis. l. 3. c. 48. n. 5. — (8) Vide opus nostrum l. 6. n. 217. v. 4. si parvæ.

est calix Sanguinis mei, sint de essentia, vel etiam alia? Utraque sententia est probabilis; sed certe graviter peccat reliqua omittens (9). An vero ad consecrationem requirantur de necessitate Sacramenti verba præcæntia: *Qui pridie quam pateretur etc.*? Communis sententia negat, sed Scotus dubitat, ejusque sententiam Du-Pasquier et Continuator Journely dicunt non carere omni probabilitate; atque ego dicere improbabilem non audeo (10). Forma autem Eucharistiæ debet proferri *recitative et significative*, id est referendo verba Christi, et applicando illa ad materiam præsentem, ut transmutetur ipsa in Corpus et Sanguinem Christi, ut aiunt Concina et Salm. cum d. Thoma (11). Si quis autem propter balbutiem diceret, *Hoc est corpus meum*, vel *copus meum*, vel *corpus meus*, vel *calis*, vel *sanguis*, valide consecrat, ut Suar. Lugo Croix, et alii communiter ex cap. *Retulerunt. de Cons. D. 4.* ubi baptismum collatum, *In nomine Patris, et Filii, etc.* validum declaratur: ratio est, quia voces ita sunt constitutæ, ut si aliquando cum vitio proferantur, idem significant, modo alium sensum non ingerant (12). Hic autem advertendum sedulo id quod ait Rubrica (tit. 5. n. 2.): *Si celebrans non recordatur se dixisse quæ in consecratione communiter dicuntur, non debet turbari* (scil. repetere). *Si vero valde probabiliter dubitat se aliquod essentialiter omisisse, iteret formam, saltem sub tacita conditione.*

101. Quæritur 2. quomodo Christus sit præsens in Eucharistia? Respondetur, Christum in Eucharistia non esse præsentem per *productionem, nec per adductionem* de cælo, sed per conversionem substantiæ panis in substantiam Corporis Christi, cui conversioni convenienter aptatum est nomen *Transubstantiationis*. Christus autem sub panis et vini spe-

(9) N. 223. — (10) N. 222. — (11) N. 220. in fin. — (12) N. 221.

ciebus continetur sacramentaliter, et ineffabili modo, qui debet credi sed intelligi non potest (*verbis exprimere vix possumus*, ait Trident. *sess. 13. c. 1.*); Salvator enim existit ibi sine extensione partium in ordine ad locum, et tamen est ibi totum Christi Corpus cum anima et Divinitate per concomitantiam: et unaquæque pars Christi ibi extrinsecam existit. Atque Christus est *totus et integer sub quavis ipsius speciei parte*, ut docet Trident. *sess. 13. cap. 3.* Id tamen intelligendum, *separatione facta*, ut exprimitur ibidem *can. 3.*; nam licet sententia universe affirmans sit communior, non desunt tamen qui oppositum tuerentur. In Eucharistia autem, licet non sumatur persona Patris, nec Spiritus S. prout sumitur persona Verbi, quæ est hypostatice humanitati unita, tamen sunt in Eucharistia etiam personæ Patris et Spiritus sancti ob naturalem unionem, sive naturæ divinæ identitatem, quam habent cum Verbo.

102. Quæritur 3. quinam sint in Missa offerentes, et quinam effectus Missæ? Offerentes sunt tres: Christus qui est principalis offerens, Ecclesia, et sacerdos, qui offert ut minister tam Christi, quam Ecclesiæ; ita Bellarm. (1). Effectus autem Missæ sunt quatuor. 1. Est *remissio peccatorum*, non quidem immediate et per se, sed mediate per auxilium quod in Missa impetratur ad penitentiam, qua venia deinde obtinetur: ita communiter Bell. Suar. et alii cum d. Thoma (2), qui ait *Missam delere peccata, in quantum gratiam contritionis impetrat*. Idque recte docent et communissime aa. cum eodem s. Doctore (*loc. cit. art. 2. ad 1.*) contra Canum et Valentiam, procedere tam de mortalium, quam venialium culparum remissione (3). 2. Est *remissio pœnarum*; hæ per Missam immediate remittuntur homini

(1) De Sac. Missæ. c. 4. — (2) In 4. dist. 42. quæst. 2. art. 2. quæst. 2. ad 4. — (3) l. 6. n. 314.

justo, pro quo Missa offertur, communiter Gonet Suar. Concina Salm. aliique cum d. Thoma (4) dicente quod hoc Sacramentum, *in quantum est Sacrificium, habet vim satisfactivam*. 3. Est *incrementum gratiæ*, non jam ex opere operato et immediate, ut sentiunt aliqui, sed mediate per auxilia quæ obtinentur ex Missa ad bonos perficiendos actus, quibus gratia augetur, ut docent Castropal. Vasq. Suar. Lugo etc. communiter. 4. Est *impetratio bonorum* tam spiritualium, quam temporalium, quatenus animæ proficiunt (5).

103. Hic quæritur: pro quibus personis possit offerri Missa? Potest pro quibuscumque fidelibus, infantibus, obsessis, et aliis, etsi existant in peccato. An autem pro excommunicatis? Si ipsi sunt vitandi, nequit sacerdos pro illis offerre Missam nomine Ecclesiæ, sive ut minister Christi, *cap. 2. de Sent. excom.* Si vero sunt tolerati, probabilius est cum Sanch. Navar. Lugo etc. contra alios (6), posse sacerdotem pro his offerre Missam etiam nomine Ecclesiæ; licet enim etiam tolerati sint exclusi a communicatione suffragiorum; tamen alius datum est a Concilio Constantiensi (ut habetur in *Extrav. Martini V. Ad evitanda*) libere posse cum ipsis communicare adhuc in Divinis, prout dictum est *Tract. 19. de Censur. n. 15.* Sic pariter probabilius licet offerre Missam pro infidelibus, ut docent Bellarm. Laym. Suar. Salm. etc. contra Sotum, quia Christus pro omnibus se obtulit; idque certe licitum fuit in Lege veteri; Judæi enim pro Gentibus sacrificare jam consueverunt (*l. 1. Machab. c. 12. 11.*). Pro defunctis autem in purgatorio existentibus certum est, et de Fide, ut docet Trident. *sess. 22. c. 22. et in can. 3.* quod licite et utiliter Missa offertur; idque ex infallibili promissione

(4) 3. p. quæst. 79. a. 5. — (5) L. 6. n. 314. v. 2. effectus. — (6) N. 309.

Christi, ut communius et verius (contra Canum, etc.) docent Azor. Suar. Nav. Salm. etc. quia, cum certum sit quod Missa utiliter pro defunctis offeratur, hoc non potest essenisi ex promissione Christi (1).

104. Quæritur IV. quotuplex est fructus Missæ? Respondetur; fructus Missæ alius est *ex opere operato*, nempe ex merito Christi; alius *ex opere operantis*, scilicet ex merito sacerdotis. Item alius est *meritorius*, alius *satisfactorius*, alius *impetratorius*. Item alius *generalis*, qui obtingit omnibus fidelibus vivis et defunctis; alius *specialis*, sive *medius*, obtingens assistentibus Missæ, et ei cui applicatur; alius *specialissimus* obtingens soli celebranti, qui pro illo nequit ullum stipendium accipere, ex prop. 8. damnata ab Alexand. VII.

105. An Missa sit infiniti valoris, tam intensive, quam extensive? Plures dd. negant; plures vero alii probabilius affirmant. ut Gonet Habert Juven. Petroc. Fignatelli, Tourn. Concina Holzm. Wigandt La-Croix Canus Salm., etc., ac pro his est etiam d. Thomas; quia Missa est idem, quam crucis Sacrificium, quod fuit infiniti valoris. Licet autem valor sit infinitus effectus tamen Missæ finitus, est ex finita capacitate hominum pro quibus offertur, quorum unusquisque percipit fructum juxta suam capacitatem. Sed quia prima sententia est etiam probabilis, nequit sacerdos accipere duplex stipendium a duobus, applicando eis Missam ambobus, ut falso dicebat posse prop. 10. damnata ab eodem Alexandro VII. Nec potest tam danti elemosynam applicare in generali cum aliis, nisi hoc faciat sub conditione si liceat (2).

106. Quæritur V. quid de stipendio Missæ? Stipendium accipere licet sacerdotibus, etiam opulentis, ut communiter docent Suarez Lugo Concina Tourn, cum Gers. et Thobrin. c. 34. n. 216

masin. et aliis plurimis (contra Gonet. et alios paucos); quia *quisque operarius dignus est mercedi sua* ex apostolo 1. Tim. 5. 18. (3).

107. Sacerdos peccat graviter, si differat Missam promissam sub stipendio ultra duos menses, ut dicunt Garcia, Philipp. Ripa et alii cum Lugo; item *Instructor Confess. Novell.* (4). ac Tourn. qui ait esse communem sententiam, *bene posse aliquid acceptare stipendia Missarum ad duos menses* (5). Item Concina, qui nil aliud dicit, nisi quod dilatio duorum mensium est gravis, ex Decreto S. C. Si vero Missa sit pro defunctis, dilatio unius mensis erit gravis, ut dicunt Castrop. Escob. et Salm. (6). Imo si Missa dicenda sit pro instanti necessitate, puta imminentis mortis, vel alterius damni, tunc etiam dilatio hebdomadæ potest esse mortalis. Vide Cabrinum (7). Recte hic autem advertit *Continuator* Tourn., quod si quis multas daret Missas alicui communitati ad celebrandum, non præsumitur contentus esse quod Missæ celebrentur cum tanta dilatione, prout si dedisset uni sacerdoti. Id vero non intelligendum, quod omnes illius communitatis sacerdotes occupare se debeant ad eas subsecutive dicendas, semper enim supponi debet communitas alias etiam habere obligationes; sed quod Missæ distribuendæ sunt majori sacerdotum parti (aut saltem alicui eorum convenienti numero, si communitas est valde numerosa), et juxta distributionem factam poterit deinde communitas satisfacere infer tempus illud, quod unicuique illius permittitur ad suam ratam satisfaciendam. Insuper hic obiter notandum, quod Innoc. XII. in Bulla *Nuper*. ann. 1667. jussit omnibus ecclesiarum rectoribus ut in loco patenti exponant tabellam onerum Missarum temporalium, et perpetuarum, ad hoc ne

(3) N. 317. qu. 1. — (4) Part. 2. n. 406. — (5) N. 317. qu. 2. — (6) Ibid. — (7) Cabrin. c. 34. n. 216

onerentur novis oneribus, quibus satisfacere non valeant ut debent (1).

108. Nulli licet dare aliis Missas ad celebrandum, retenta parte stipendii, sub pœna ipso facto incurrenda suspensionis Papæ reservatæ, si est clericus, et excommunicationis, si laicus, ut habetur in Bulla *Quanta cura*, Benedicti XIV. edita 30. Junii 1741. Et pars retenta tunc debet restitui, et probabilius sacerdoti celebranti potius, quam pauperibus. Excipe nisi pingue illud stipendium detur alicui ratione personæ, vel beneficii, aut capellanæ (etiam amovibilis), vel legati perpetui, quia tunc potest persona hujusmodi partem excedentem retinere. Administratores autem ecclesiarum ex Decr. S. C. confirmato ab Innoc. XII. nil possunt retinere, nec etiam pro expensis in celebratione Missarum, nisi ecclesia alios non habeat redditus (2); vide hæc et alia fusius dicta de stipendio Missæ *Tr. 15. ex n. 65.*

109. Parochi ex Bulla, *cum semper*, ejusdem Benedicti XIV. data 19. Aug. 1744. tenentur applicare Missam pro populo omnibus diebus festivis, etiamsi congruum non habeant sustentationem. Si vero pingues habeant redditus, non tenentur sæpius Missas applicare, ut in eadem Bulla declaratur (3); vide dicta *Tr. 7. n. 29.* Hic autem obiter notandum, quod in eadem Bulla Pontifex decrevit, ut Missa conventualis, quæ singulis diebus canitur a clero, pro benefactoribus applicetur, respiciendo benefactores in genere cujuscumque ecclesiæ, quavis consuetudine non obstante (4).

110. Applicatio debet fieri ante celebrationem, vel ante consecrationem. Verius autem (quidquid alii dicant) sufficit applicatio Missæ habitualis, ut communiter docent Suarez Lugo Bonac. Tourn. Holzm. Conc. et alii

(1) Vide ap. cit. instruct. p. 2. n. 409. — (2) Vide l. 6. n. 321. et 322. — (3) N. 325. qu. 2. — (4) N. 326.

plures (5). Si Missa nulli applicetur, fructus mareret in thesauro Ecclesiæ, applicatio autem sub conditione non impleta, valida est; si vero fiat primo qui offerret elemosynam, non solum est illicita ex prohibitione Cl. VIII., sed etiam probabilius sæpe erit invalida (6).

111. Quæritur VI. an sacerdos teneatur aliquando celebrare in anno? Negant, præciso scandalo, s. Bonav. Cajet. Lugo, et probabile putant Suarez Layman et Palaus. Alii tamen communius cum d. Thoma (quibus ego magis adhæreo) affirmant, cum verba Christi, *Hoc facite in meam commemorationem*, probabilius verum contineant præceptum, ut satis declarat Trid. sess. 22. cap. 1. dicendo *Apostolis...*, eorumque in sacerdotio successoribus, ut offerrent, præceptum per hæc verba: *Hoc facite etc.* Præfati autem dd. dicunt, sacerdotes teneri ad celebrandum, saltem ter vel quater in anno, in festis solemnioribus. Parochi vero debent Sacrum facere quolibet die festo, quo tenentur oves illud audire (7); vide dicta *Tract. 7. num. 29.*

112. Quæritur 7. an Rubricæ Missalis sint omnes præceptivæ, vel an aliquæ sint directivæ, sive de consilio? Diversæ in hoc sunt sententiæ. Nos sequimur sententiam Quarti Merati et Tourn. qui dicunt Rubricas de agendis intra Missam omnes esse præceptivas, et obligare juxta gravitatem materiæ; nam in Bulla s. Pii sic dicitur: *Districte præcipientes, ut Missam juxta ritum, modum et normam in Missali præscriptam decantent, ac legant.* Notato, *districte præcipientes* (8). Rubricas autem de agendis extra Missam, probabiliter dicunt plures dd. aliquas esse tantum directivas, prout manuum ablutio post Missam, et orationes ante vel post Missam (9). Insuper hic notandum Rubricas præscriptas in Cæremo-

(5) N. 335. qu. 1. — (6) N. 337. v. dicunt. — (7) N. 313. — (8) N. 399. — (9) Vide n. 409 et 410.